

De kerstverhalen: wat is daar nu van aan? Peter Schmidt

1 Samenvattend overzicht van het artikel

De auteur gaat eerst kort in op de bedoeling van de evangelisten. Het gaat hen helemaal niet om een 'biografie' van Jezus. Als Mt. en Lc; een uitvoeriger boek over Jezus wilden brengen van Marcus, komt er een 'inleiding' met 'kindsheidsverhalen'. Maar daarover circuleerden geen bruikbare herinneringen...

De *geboortellegenden*, gekend uit de oudheid staan hier model. Zulke verhalen dienen de belangrijkheid van de betrokken persoon te illustreren. En inderdaad, **Mattheüs** is het te doen om te bewijzen dat *in Jezus de Schriften vervuld zijn*. In zijn kindsheidsverhaal zijn de Messiaanse titels van Jezus indrukwekkend. Maar dat die Messias eerst zou moeten lijden en sterven, dat was de kern van wat hij verkondigt. Onze kindsheidsverhalen kan je maar vanuit Pasen verstaan!

De Messias zou volgens de Schriften een afstammeling zijn van, een *zoon van David, afkomstig uit Bethlehem*. Dat stadje is dan ook de theologische geboorteplaats van Jezus, niet de historische. Mattheüs zal dan ook Jozef en Maria pas naar Nazareth laten gaan nadat Jozef uit voorzichtigheid uitwijkt naar Galilea na de dood van Herodes. (Bij Lucas gebeurt dit door de volkstelling waardoor Jozef en Maria van Nazareth naar Bethlehem moeten.) Overigens de kindermoord en de vlucht naar Egypte hebben nog een andere reden, ook verbonden met de vervulling van de Schriften. Bij Mattheüs is Jezus de nieuwe Mozes. Hij zal –zoals het volk dat uit Egypte werd gered- ook gered worden, niet uit de klauwen van Farao, maar uit die van Herodes. "ik heb mijn zoon uit Egypte geroepen" (2, 15).

De drie wijzen (uit de hele toenmalige bekende wereld afkomstig) illustreren dat de profetie van Jesaja vervuld is 'dat alle volken de Heer hun hulde zullen brengen.' Dat de ster bij Jezus' geboorte de weg wijst is fysisch nonsens. Maar de geboorte of dood van een koning wordt vaak in oude verhalen geassocieerd met een of andere ster die verschijnt. Het kan ook de vervulling zijn van het orakel van Biliam (Num. 24,17) dat vaak werd geassocieerd met de Messias. **Deze eerste hoofdstukken van Mattheüs bevatten dus in de vorm van een legende reeds alle ingrediënten van de vervulling van de Schrift waarin de leerlingen op grond van Jezus' verrijzenis zijn gaan geloven.** Je kan de kindsheidsevangelies maar lezen vanuit het Paasgebeuren en het –geloof!

De geboorteverhalen **bij Lucas** weten op een andere manier Nazareth waar Jezus geboren werd te verbinden met Bethlehem. De ster (die we ook bij Mt. aantreffen) wordt hier aangewend in het op weg gaan voor de volkstelling (de facto een registratie van vermogens) die het Lucas mogelijk maakt om Jezus

in Bethlehem te laten geboren worden. Historisch kloppen een aantal zaken hier duidelijk niet. (Het heeft dan ook geen enkele betekenis op zoek te gaan naar het ‘harmoniseren’ van zgn. historische feiten en deze bijbelgegevens!) Er is veel kans dat Lucas de census (vermogensregistratie) aanwent van bij het begin om het thema te bespelen dat in heel zijn dubbelwerk (Lc. en handelingen) meespeelt: de verhouding namelijk tussen de zichtbare wereldmacht van Rome en de stille kracht van de Geest door het Woord van het evangelie dat sterker is). De ‘vrede’ aangekondigd door de engelen “Eer aan God ... en vrede aan alle mensen...” is krachtiger dan de Pax Romana. De ware vrede komt niet van de Keizer, maar van Jezus... (Dietrich Steinwede werkt dit ook sterk uit in het boekje dat ik verder aanbeveel en dat handelt over Kerstmis met Lucas°).

Nog een ander thema dat Lucas dierbaar is ‘*de heilige stad Jeruzalem en zijn tempel*’ treffen we ook reeds in zijn kindsheidsverhaal aan: nl. het terugvinden van de twaalfjarige Jezus in de tempel van Jeruzalem. “Hij moet in de zaken van zijn Vader zijn.”

Lucas (maar dan nadat hij het even over Johannes de Doper had) heeft ook een stamboom van Jezus... en die gaat zelfs terug tot Adam. Duidelijk verschillende van de stamboom van Mattheüs waarmee zijn evangelie begint! Hopelijk maakt deze wat afstandelijke schriftuurlijke benadering van de kindsheidsevangelies de emotionele warmte en de warme beleving van het kerstgebeuren niet moeilijker... Als we Kerstmis vanuit Pasen gaan begrijpen, dan zeker niet!

2 Methodische suggesties

* Niet elk onderwerpt is heel direct gericht op ‘hoe beleven we dit’ als christen vandaag de dag. Het onderwerp van deze maand behoort eerder tot een informatieve bijdrage die ons een juister inzicht wil geven hier specifiek in wat we traditioneel het ‘kerstverhaal’ noemen. Zicht krijgen op wat die verhalen écht bedoelen en hoe ze bij Mt. en bij Lc. hun eigen licht werpen op wie die Christus eigenlijk wel is, kan ook duidelijk invloed hebben op de manier waarop we kerst vieren.

* De vraag naar dit onderwerp was feitelijk gestart vanuit een artikel dat verschenen is in het tijdschrift *Historia* onder de titel *Een kerstspreekje met wonderen en een massamoord* (Historia 1 2023, p. 92 en v.). Het artikel is als volgt ingeleid: *Jezus werd geboren in een stal. En Herodes vermoordde alle jongetjes. Dat schreven de evangelisten circa 2000 jaar geleden. Maar wat zeggen archeologen en historici. HISTORIA gaat op zoek naar antwoorden.* En dan hebben we een heel boeiend artikel dat probeert Bijbelse ‘feiten’ te verzoenen met zgn. ‘wetenschappelijke feiten’ die men in de astrologie of in de ‘geschiedenis’ van het begin van de jaartelling meent te kunnen reconstrueren. Zeker boeiend, maar helaas, het is een doodlopende weg! Uit dit artikel van de Bijbelgeleerde is het overduidelijk dat we niet op zoek

moeten naar ‘geschiedkundige verklaringen’ over ‘feitelijkheden’, want... onze kerstverhalen geven geen ‘feitelijkheden’. Het zal de nieuwsgierige lezer van *Historia* mogelijks zeer teleurstellen, want hij dacht vanuit dit artikel een aantal zaken historisch bewezen te zien. Maar er moet en kan historisch niets bewezen worden. Evenmin als dat je op zoek zou gaan om waar het verhaal van Hansje en Grietje zich heeft afgespeeld met het boshuisje waar de wolf de plaats innam van de grootmoeder!

Is de Bijbel dan een sprookje? Deze conclusie kan je in geen geval uit dit zeer grondig artikel trekken. De aandachtige lezer, hopelijk gesteund door de anderen uit de groep, zal wel tot andere conclusies komen!

Gespreksleider/ster, bereid je maar liefst grondig voor, voor je samen dit studieartikel aanpakt!

* Mocht je het in de bibliotheek vinden (tweedehands is het nog te koop op internet), dan raad ik ten eerste aan het boekje van Dietrich Steinwede, *Kerstmis met Lucas, Katholieke Bijbelstichting Boxtel, 1978. (In een reeks van 8 die ooit uit het Duits werden vertaald)*. Voor iedereen is er op begrijpelijke manier uiteengezet wat de eigen rol en betekenis is van de kerstverhalen in het evangelie van Lucas. De anderhalve bladzijde toelichting achteraan het boekje is ook schitterend! Ik ben zelf spijtig dat er nooit een deeltje over ‘De kerstverhalen’ bij Mattheüs verschenen is. Dan zou meteen de eigenheid van beiden héél duidelijk zijn.

Deze reeks van acht boekjes heeft de volwassen gelovige altijd serieus genomen. Spijtig dat er catechetisch daarmee zo weinig gewerkt is naar volwassenen die met vragen zitten over de Bijbel. De vraag ‘Wat hebben ze ons allemaal wijs gemaakt’ zou al lang tot het verleden hebben behoord! In deze reeks is er ook een boekje over De schepping, Jezus van Nazareth; Wonderen; Over God; Pasen; Pinksteren. De boekjes mogen (bijna) 50 jaar oud zijn, ik durf ze sterk aanbevelen. De laatste exegetische inzichten kunnen er niet in verwerkt zijn, maar het zijn zeldzame werkje in onze taal die voor ‘gewone’ gelovigen een hedendaagse visie op de schepping – Jezus-wonderverhalen – de Bijbel weten aan te brengen. Iets waar veel Adem_tochters echt deugd zouden van hebben! Want... de historische kijk op de Bijbel zit er met onze ‘gewijde geschiedenislessen’ zo diep in.

* Er is een **BIJLAGE 3** met een prachtige korte studietekst over de geboorteverhalen genomen uit de Studiebijbel NBV.

3 De kindsheidsverhalen bij Mattheüs en Lucas

We hebben de neiging om in onze verbeelding en beleving ons ‘kerstverhaal’ samen te stellen met elementen uit Mt en Lk en denken dat we daarmee een juiste historische invulling hebben. Het kan nuttig zijn de twee versies ervan eens duidelijk onderscheiden

naast elkaar te zien zoals in deze tabel. Dan blijkt wat van wie is en hoe ze helemaal niet te harmoniseren zijn met elkaar!.

<u>Mattheüs 1 en 2</u> Eigen geslachtslijst van Jezus Ontvangenis en geboorte van Jezus Bezoek van de Wijzen Vlucht naar Egypte Kindermoord te Bethlehem Terugkeer uit Egypte Daarop volgt in hfdstk 3 het optreden van Johannes de Doper	<u>Lucas 1 en 2 (en iets van3)</u> Voorwoord Aankondiging geboorte Johannes Boodschap Gabriël aan Maria Bezoek Maria aan Elisabeth met Magnificat Geboorte en besnijdenis Johannes de Doper met Benedictus Geboorte Christus De herders op bezoek De opdracht in de tempel Jezus temidden van de leraars (Prediking Joh. de Doper; zijn gevangenneming en doop van Jezus door hem Eigen geslachtslijst van Jezus)
---	--

4 Suggesties voor een gebedsmoment

Het lied Z.J.212 wordt in twee keer beluisterd (op pauzeknop zetten na de derde strofe). De opname van dit lied vind door te klikken op een van onderstaande links::

<https://www.youtube.com/watch?v=5fGgEjqqzLo&t=2s> (de vijf strofen + de eerste hernomen)

15 212_Uit uw hemel zonder grenzen (ZJ 212).wma

4.1 Kruisteken en openingswoord

Wij wachten in deze donkere dagen op de komst van Gods Zoon in ons leven. Arm als een kind wil Hij worden om ons hart te openen voor zijn vrede. Hij

zegt deze tijd van verlangen, van 'uitzien naar'. Hij houdt de hoop levend dat ooit de tijd komt waarin de aarde vervuld is van zijn sjaloem.

4.2 Lied Z.J. 212 Uit uw hemel zonder grenzen (strofen 1 tot 3)

1 Uit uw hemel zonder grenzen
komt Gij tastend aan het licht,
met een naam en een gezicht,
even weerloos als wij mensen.

onnaspeurbaar als de wind,
die voorbijgaat in de bomen.

2 Als een kind zijt Gij gekomen,
als een schaduw die verblindt,

3 Als een vuur zijt Gij verschenen,
als een ster gaat Gij ons voor,
in den vreemde wijst uw spoor,
in de dood zijt Gij verdwenen.

4.3 Evangelie We beluisteren Lk. 2, 8-14: de boodschap aan de herders.

Niet ver daarvandaan brachten herders de nacht door in het veld, ze hielden de wacht bij hun kudde. Opeens stond er een engel van de Heer bij hen en werden ze omgeven door de stralende luister van de Heer, zodat ze hevig schrokken. De engel zei tegen hen: 'Wees niet bang, want ik kom jullie goed nieuws brengen dat grote vreugde betekent voor heel het volk: vandaag is in de stad van David jullie redder geboren. Hij is de Messias, de Heer. Dit zal voor jullie het teken zijn: jullie zullen een pasgeboren kind vinden dat in doeken gewikkeld in een voederbak ligt.' En plotseling voegde zich bij de engel een groot hemels leger dat God prees met de woorden:

'Eer aan God in de hoogste hemel
en vrede op aarde voor de mensen die Hij liefheeft.'

4.4 We bemediteren de kerstboodschap met psalm **72, 1 - 8**

Telkens wordt dit *keervers* gezongen: Het is het gekende refrein van Z.J. 207.
**Voor kleine mensen is Hij bereikbaar, Hij geeft hoop aan rechtelozen,
Hun bloed is kostbaar in zijn ogen, Hij koopt hen vrij uit het slavenhuis.**

L. 1 Mijn God, verleen de koning uw wijsheid, de koningszoon uw rechtvaardigheid. Hij moge uw volk rechtvaardig besturen, uw armen met billijkheid.

L. 2 Dan stroomt de vrede omlaag van de bergen, en van de heuvels het recht. Hij zal het geringe volk beschermen, de kinderen der armen verlossen en hun verdrukkers verslaan. Hij leve zolang als de zon blijft stralen, zolang de maan aan de hemel staat. (keervers)

L. 1 Hij zal voor ons zijn als dauw op de velden, als regen die mild de aarde besproeit. Rechtvaardigheid zal in zijn dagen ontbloeien en welvaart alom tot

het einde der maanden. Regeren zal hij van zee tot zee, vanaf de rivier tot de grens van de aarde.

L. 2 De arme die steun vraagt zal Hij bevrijden, de ongelukkige zonder hulp. Hij zal zich ontfermen over misdeelden, de zwakken schenkt hij weer levensmoed. Van onrecht en druk zal hij hen verlossen, hun bloed is kostbaar voor hem. (keervers)

L. 1 Lang moge hij leven, met goud geëerd, in dankbaar gebed zal men hem gedenken, hem zegenen iedere dag. Een weelde van graan zal de velden bedekken, de oogst op de bergen ruist als een woud, bevolkt zijn de steden als vruchtbare weiden.

L. 2 Voor eeuwig blijve zijn naam geprezen, in ere zolang er dagen zijn. Die naam zal een zegenspreuk zijn op aarde, want hem prijzen alle volken gelukkig. De Heer zij geprezen, Israëls God, die wonderen doet als geen ander; geprezen zijn heilige Naam voor altijd, zijn glorie vervulle de aarde. (keervers)

4.5 Lied Z.J. 212 laatste strofen

Nu zingen we strofen 4 en 5 mee van Z.J. 212 Uit uw hemel zonder grenzen (en eventueel nog eens de eerste strofe hernomen)

4 Als een bron zijt Gij begraven,
als een mens in de woestijn.
Zal er ooit een ander zijn,
ooit nog vrede hier op aarde?

5 Als een woord zijt Gij gegeven,
als een nacht van hoop en vrees,
als een pijn die ons geneest,
als een nieuw begin van leven.

4.6 Slotgebed en zegen

God, bij het begin van de wereld hebt Gij het woord gesproken
dat licht bracht in de duisternis.

Laat uw woord nu verschijnen in onze wereld,
zodat het de gids kan worden van uw volk

dat hoopt op de liefde en de vrede van Christus, uw Zoon en onze Heer.

De Heer schenke ons zijn zegen, Hij beware ons voor onheil en geleide ons tot eeuwig leven. Amen.

Aan- en opmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be